

TREI

Află adevărul

ÎNVAȚĂ DE LA FOȘTI AGENȚI CIA
CUM SĂ CONVINGI PE ORICINE
SĂ-ȚI DESTĂINUIASCĂ TOTUL

**PHILIP HOUSTON, MICHAEL FLOYD
ȘI SUSAN CARNICERO**

autorii volumului *Spy the Lie*

Comentariu de Peter Romary

Text întocmit de Don Tennant

Cuvânt-înainte la ediția română de Ion Duvac

Traducere din engleză de Andreia-Irina Suci

Cuprins

	<i>Cuvânt-înainte la ediția română (de Ion Duvac)</i>	7
	<i>Prefață</i>	11
1	Despre spionaj și reclamele TV: Extraordinara putere a gândirii pe termen scurt	19
2	De la cea mai bună la cea mai rea exclusivitate	29
3	Comutarea către interogatoriu: CDÎ și CDV	40
4	Demascarea spionului: Arta de a crea monologul	49
5	Cum să-ți rostești monologul	59
6	Cum să-ți croiești monologul	68
7	Cum să gestionezi rezistența în timpul monologului	87
8	Goana după aur: Cum să obțineți pepite de informație	98
9	Meșteșugirea unui monolog sincer și empatic: Ficțiunea ca opțiune	109
10	Să nu faci rău	116
11	Studiu de caz privind extragerea unui răspuns	126
12	Dacă O.J. Simpson ar fi făcut-o: Interogatoriul care ar fi putut avea loc	142
13	Elefantul din cameră	161

Apendicele I. Explicații privind aplicarea modelului de extragere a adevărului în afaceri, chestiuni juridice și în viața de zi cu zi: Comentariu de Peter Romary	166
Apendicele II. Totul începe cu pregătirea	229
Apendicele III. Transcrierea adevăratului interviu inițial cu O.J. Simpson	235
<i>Glosar</i>	257
<i>Mulțumiri</i>	267
<i>Despre autori</i>	275

Cuvânt-înainte la ediția română

Lucrarea de față continuă lupta pentru aflarea adevărului, completând informațiile prezentate în cartea precedentă, a aceluiași trei autori. Deși *Spy the Lie* nu este o condiție pentru a înțelege acest nou volum, *Află adevărul*, ele au totuși o continuitate, oferind împreună o imagine globală asupra domeniului detectării minciunii.

Dacă în prima carte — apărută deja la Editura Trei în 2015 — aflăm care sunt semnele ce-i trădează pe cei care mint, acum tema este aprofundată, punându-se accent pe felul în care subiecții pot fi determinați să spună adevărul, să mărturisească.

Pare greu de crezut că, doar vorbind cu cineva, îl poți face să recunoască adevărul. Dar experiențele autorilor cuprinse în aceste pagini confirmă că interogatoriul este o artă. Totul se bazează pe un duel „psihologic” între cel care interoghează și interogată. Un moment de neatenție din partea celui dintâi sau o clipă în care ezită îl poate pune pe interogată într-o poziție dominantă, de care acesta va profita pentru a-și consolida afirmațiile, compromițându-se astfel interviul.

A mărturisi adevărul poate avea, în anumite situații, repercusiuni destul de grave asupra calității vieții sau poate aduce costuri imense celui care mărturisește, moment în care apare în prim-plan instinctul de conservare. Acesta va porni toate mecanismele psihologice de care dispune individul pentru a se apăra, adică pentru a

opune un maximum de rezistență. Așadar, fără o structură clară a interviului/interogatoriului, compusă din influență și persuasiune, șansele sunt mici.

Concepută ca o lectură plăcută, bazată pe exemple concrete, lucrarea cuprinde numeroase principii din zona psihologiei aplicate, a analizei comportamentale. Cartea devine astfel un ghid în care ne sunt prezentate beneficiile unor tehnici, precum repetiția, scoaterea din zona de confort, proiectarea vinovăției, raționalizarea acțiunilor, recunoașterea tipurilor de rezistență și „spargerea“ lor etc. Utilitatea unor astfel de cunoștințe se relevă prin aplicabilitatea lor în varii domenii: psihologie, resurse umane, sociologie, justiție, afaceri și chiar în viața de zi cu zi, ceea ce face ca întreaga lucrare să poată fi privită ca un adevărat manual de psihologie investigativă, în care asistăm admirativ la lupta continuă a inteligențelor.

Studiile de caz redată în paginile acestei cărți sunt folosite în România în lucrările practice realizate, analizate și dezbătute în cadrul Psychological Profiler Academy pe parcursul formărilor de bază și specializărilor în profiling sau pe parcursul cursurilor de leadership și management.

Profesor asociat dr. Ion Duvac
CEO & Founder Psychological Profiler Academy

*Pentru toți cei care, prin căutarea adevărului,
ne oferă siguranță*

Prefață

Este încă întuneric afară — soarele o să răsară abia peste câteva ore. Stai în fața unei uși foarte bine securizate care se deschide înspre o cameră mică, prăfuită, fără fereastră, într-o clădire pe care nu o putem numi, la o locație secretă în afara Statelor Unite. De cealaltă parte a ușii se află un bărbat care fusese adus acolo cu câteva ore mai înainte, după ce o operațiune clandestină dusă la îndeplinire de forțele armatei și ale serviciilor secrete americane a condus la prinderea lui. Acest bărbat s-ar putea să fi fost implicat în plănuirea atacurilor de pe 11 septembrie care au schimbat viața americanilor așa cum o știați înainte.

Bărbatul, descris de Guvernul american ca „persoană suspectă de mare valoare“, și-a câștigat această „distingție“ pentru un motiv: cunoștințele pe care le deține ar putea fi o comoară de informații nu doar în ceea ce privește planificarea și executarea atacurilor de pe 11 septembrie, dar, poate, și în ceea ce privește alte atacuri, posibil mai odioase, care sunt planificate pentru viitor. În acest moment nu există prioritate mai mare în Războiul împotriva terorii¹ decât

¹ „Războiul împotriva terorii“ — sintagmă lansată de neoconservatorii de la Casa Albă și Pentagon și transformată într-o campanie condusă de Statele Unite și Marea Britanie și sprijinită de celelalte state NATO împotriva terorismului. (N. t.)

extragerea informațiilor de la acest bărbat. Viețile a ceea ce ar putea însemna mii, chiar zeci de mii de oameni nevinovați — bărbați, femei și copii —, ar putea să fie în joc. Munca ta este aceea de a-l face pe acel om să îți spună tot ce știe. E greu de imaginat o sarcină mai intimidantă și cu o miză mai mare. Ce abordare, ce tehnici îți dau cea mai bună șansă de reușită odată ce te-ai angajat în acest demers?

Această carte va răspunde la această întrebare.

În esența ei, este o carte despre influențare. Despre procesul de a exercita o influență asupra unei persoane, pentru a extrage o informație sinceră de la acea persoană care are un motiv — adeseori un motiv cu consecințe importante asupra cursului vieții cuiva — să vrea să ascundă acea informație. Unele dintre tehnicile care au fost asociate cu acest proces au stârnit dezbateri intense și profund emoționale în ultimii ani în Statele Unite, dar și în întreaga lume. Discuția devine intensă și emoțională mai ales când ea se concentrează pe organizația căreia ne-am dedicat, în mare parte, carierele noastre și, într-adevăr, mare parte din viețile noastre: CIA — Central Intelligence Agency.

În lumea noastră, termenul obișnuit prin care se face referire la acest proces este *interogare*. Bineînțeles, este greu să menționezi termenii „interogare” și „CIA” în aceeași propoziție fără să declanșezi imediat noțiuni preconcepționate și imagini mentale tulburătoare despre ceea ce trebuie să presupună acest proces în lumea noastră de contraspionaj și antiterorism ce implică mari mize. Aceste prejudecăți pot fi înțelese deoarece au existat suficiente dezvăluiri publice ale unor metode care au fost folosite de când Războiul împotriva terorii a izbucnit pe 11 septembrie 2001, pentru a legitima concluziile care au fost trase. „Tehnici perfecționate de interogare” este eufemismul folosit de cei ce au propus astfel de idei. Dar nu rămâne nimic mai mult decât atât: un eufemism.

Uneori, când avem sarcina de a descrie ce înseamnă ceva anume, este mai util să descriem ceea ce nu este acel ceva. Această carte nu reprezintă o exprimare a unei poziții privind tehnicile de

interogare folosite de CIA sau de către orice altă agenție sau instituție. Nu este un mijloc pentru exprimarea unui argument și nici nu este o scuză pentru orice ar putea cineva să creadă că ar necesita o scuză, dar nu este nici o încercare de a înăbuși vreo dezbatere. Și în măsura în care dezbateră va continua pe marginea tehnicilor de interogare pe care noi, ca națiune, ar trebui să fim pregătiți să le folosim în interesul asigurării securității naționale, această dezbatere va continua în afara paginilor de față. Pe scurt, nu e menirea noastră să intervenim în această dezbatere.

Tot ceea ce putem noi face este să vorbim din experiența noastră, formată în urma unor cariere care au fost, în esență, construite în jurul unui singur scop cuantificabil și totuși extrem de provocator: acela de a-i face pe oameni să spună adevărul. Am urmărit acest scop decenii de-a rândul, în decursul unor traiectorii în care carierele ni s-au intersectat într-o manieră care ne-a permis să învățăm unul de la celălalt și să ne unim experiența într-un corpus de lucrări comprehensiv și coerent. Tocmai pe baza acestui corpus de lucrări s-au construit activitățile noastre ca echipă și s-a conturat, în mod specific, metodologia noastră de aflare a adevărului.

Poate că modul cel mai bun de a descrie crearea și rafinarea acestei metodologii este ca un sport de echipă cu Phil Houston în poziția de jucător-antrenor. Phil, care a deținut poziții de conducere în cadrul Biroului de Securitate în decursul celor douăzeci și cinci de ani petrecuți în Agenție, este recunoscut de majoritatea colegilor lui și de unii oficiali de vârf din cadrul Guvernului american drept unul dintre cei mai buni interogatori pe care CIA i-a avut vreodată. Într-adevăr, palmaresul lui indică succese în unele dintre cele mai cunoscute cazuri din istoria Agenției. În același timp, Michael Floyd a devenit cunoscut, prin experiența sa, ca fiind una dintre autoritățile de prim rang în domeniul utilizării poligrafului, ceea ce l-a făcut să fie una dintre resursele de bază în știința interviului și interogării, nu doar în cadrul CIA, dar și al Agenției Naționale de Securitate (NSA). Pentru Susan Carnicero, cariera în CIA a început ca agent sub acoperire în cadrul Departamentului

de operațiuni al Agenției, acum cunoscut ca Serviciul Național de Operațiuni sub Acoperire. Ansamblul de abilități unice ale lui Susan, incluzând experiența ei în psihologia criminalistică, se va dovedi a fi o achiziție neprețuită în stabilirea ei drept unul dintre cei mai desăvârșiți interogatori și specialiști în analiza personalului din cadrul Agenției.

Echipa noastră era, puteam fi siguri, una formidabilă. Și destul de înțeleaptă să antreneze un nou jucător ideal când s-ar fi ivit ocazia. Acel jucător nou este Peter Romary, un avocat cu experiență, profesor și expert în mediere și negocieri, recunoscut la nivel internațional. Peter, la fel ca restul echipei noastre, și-a pus cariera în slujba aceluiași scop care este cel mai bine descris ca fiind: determinarea oamenilor să spună adevărul. Acum, că toată echipa se află pe poziții, putem începe să istorisim povestea despre ceea ce facem noi, despre cum facem acest lucru și cum acest lucru poate fi practicat de oricine în orice situație care implică extragerea adevărului de la altcineva.

Am urmat un demers asemănător în cartea noastră precedentă *Spy the Lie: Foști agenți CIA te învață cum să detectezi înșelătoriile*¹ scrisă în trioul original de autori: Phil Houston, Michael Floyd și Susan Carnicero. În acea carte ne-am prezentat metodologia prin care se putea determina dacă cineva minte sau nu și am arătat cum poate fi ea aplicată în viața de zi cu zi. Acele abilități, oricât de valoroase ar fi, constituie un instrumentar separat care nu trebuie să fie însușit pentru a înțelege metodologia noastră pentru a determina pe cineva să spună adevărul. Cu alte cuvinte, deși ar fi utilă, citirea lucrării *Spy the Lie* nu este o condiție necesară pentru a putea citi *Află adevărul*. Acestea fiind spuse, cititorii cărții *Spy the Lie* vor reîntâlni unele personaje familiare când vor citi această carte. În acea lucrare am arătat cum am stabilit că acele personaje mințeau. În aceasta, poveștile vor gravita în jurul manierei în care le-am determinat să ne spună adevărul.

¹ Cartea a fost tradusă la Editura Trei în 2015. (N. t.)

Mai există o legătură care merită menționată. În *Spy the Lie* am distrus un număr important de mituri și am contestat presupuneri larg răspândite pe care oamenii se bazau de mult timp pentru a detecta înșelătoria. Pe scurt, am împărtășit experiențele noastre reale de viață care au arătat că multe dintre tehnicile pe care oamenii se bazează pentru a determina dacă cineva minte nu sunt atât de utile pe cât ar vrea ei să ne facă să credem. Metodologia de interogare pe care o vom prezenta în această carte s-ar putea constitui într-o provocare și mai surprinzătoare pentru ceea ce se știa în mod obișnuit. În percepția multora, interogarea este, aproape prin definiție, o întâlnire dură, confrunțată. În realitate, este mai probabil ca acest lucru să definească un interogatoriu *eșuat*. Poate o analogie mai potrivită ar fi cea dintre război și diplomatie: poți căuta îndeplinirea obiectivelor călcându-ți în picioare inamicul sau poți opta, ca alternativă, pentru arta negocierii și a influențării. Am găsit că cea de-a doua opțiune este covârșitor mai eficientă.

De-a lungul timpului a trebuit să ne apărăm această poziție într-o serie de circumstanțe destul de tensionate. Dar există un lucru pe care nu a trebuit să îl facem niciodată: nu a trebuit să găsim niciodată un eufemism acceptabil social sau politic pentru a defini actul în care ne angajăm în acțiunile noastre. Următoarele pagini vor explica de ce. Și mai important, ele vor arăta *cum* poate fi adaptat ceea ce facem noi, cu o eficiență remarcabilă, de către oricine, cu orice statut, al cărui scop este obținerea adevărului.

„Nu-mi place acel om. Trebuie să îl cunosc mai bine.“
Abraham Lincoln

1

Despre spionaj și reclamele TV: Extraordinara putere a gândirii pe termen scurt

Sediul central al CIA din Langley, Virginia, s-a schimbat mult în decursul anilor. Dar clădirea originală a acestuia, proiectată în anul 1950 de aceeași firmă de proiectare din New York care a proiectat și clădirea sediului Națiunilor Unite din New York, este o structură masivă din beton care nu se schimbese aproape deloc până pe la începutul anilor '80 când Phil Houston și-a început misiunea ca examinator la poligraf în cadrul Biroului de Securitate al Diviziei Poligraf. Natura compartimentată a muncii prestate în cadrul CIA însemna că puțini angajați aveau acces în mod frecvent în alte zone ale clădirii decât cele ale departamentelor în care lucrau, dar exista un singur departament în care fiecare angajat ar fi putut avea ocazia să lucreze la un moment dat. Acela era Divizia Poligraf.

Norma de lucru a examinerilor la poligraf din cadrul Agenției era, cum se poate prevedea, destul de consistentă. Între analiza-rea persoanelor care doreau să se angajeze acolo, reinvestiga-rea de rutină a angajaților Agenției și investigarea ocazională a

comportamentului presupus nepotrivit sau criminal, orice zi a unui agent conținea foarte puțin timp liber. Pentru Phil ritmul era palpitant, ca și munca în sine. Pentru un agent debutant cu un venit spre mediu, Phil își dădea seama că, în ciuda lipsei de experiență la locul de muncă, el devenea din ce în ce mai bun în ceea ce făcea și se bucura extrem de tare de fiecare oportunitate pe care o avea pentru a-și perfecționa abilitățile. S-a bucurat și de misiunea primită într-o dimineață, și anume aceea de a face o investigație de rutină unei angajate CIA, pe care o vom numi „Mary“, așa cum se bucura de orice altă misiune de care avea parte. Nu părea a fi nimic ieșit din comun în acest caz, dar și asta era în regulă pentru Phil. El recunoștea că abordarea unor cazuri de rutină făcea parte tot din meseria lui.

Mary era un coordonator de operațiuni de nivel mediu care își petrecuse cel puțin o misiune în străinătate, o femeie destul de simplă care nu fusese niciodată căsătorită și care, foarte posibil, stârnise ceva admirație la viața ei. Mai trecuse prin exercițiul poligrafului, așa că procesul îi era cunoscut și părea să se simtă confortabil când Phil începu lista de întrebări-standard din perioada de pretestare. Dar orice confort pe care l-ar fi simțit nu dură mult. Când Phil ajunse la întrebarea obligatorie dacă mai lucrase vreodată pentru vreun serviciu străin de informații, comportamentul lui Mary indică faptul că întrebarea o deranja pentru un motiv sau altul. Lucru cert, când Phil o întreabă același lucru în timpul examinării cu poligraful, deveni clar pentru acesta că acolo era o problemă.

Era, de asemenea, clar că, dacă exista vreo problemă care necesita rezolvare imediată, aceea era problema unui răspuns nepotrivit la întrebarea: „Ai lucrat vreodată pentru băieții cei răi?“ Oricât de gravă ar fi părut situația, intuiția lui Phil îi spunea acestuia că, orice provoca îngrijorarea lui Mary cu privire la acea întrebare, era puțin probabil să fie ceva ieșit de comun. La urma urmei, Mary se potrivea mai degrabă profilului de fată bătrână rezervată decât celui de seducătoare de capă și spadă. În stilul lui caracteristic calm și relaxat, ca în Carolina de Nord, Phil și-a început procesul de a fora spre sursa problemei.

— Mary, asta se întâmplă tot timpul cu oamenii cu care vorbim, deoarece au ceva în minte care nu-i mare lucru, dar, pentru nu se știe ce motiv, cu cât se gândesc mai mult la acel lucru, cu atât el devine mai supărător, o asigură Phil. Uneori este doar vreo omisiune nevinovată a vreunui lucru, alteori este vreo eroare de judecată pe care o supradimensionăm pentru că suntem extrem de preocupați să facem lucrurile corect.

Mary dădu din cap afirmativ.

— Cred că asta este. S-a produs o încălcare a protocolului de securitate, spuse ea. Mary continuă să explice că în timpul unei misiuni în străinătate din primii ei ani, folosise resurse ale guvernului pentru a face o favoare neautorizată unuia dintre localnici. După ce povesti detaliile incidentului, Phil deveni ușurat. Fără nicio îndoială, ceea ce făcuse Mary era o încălcare flagrantă a regulamentelor. Dar Phil știa că acest lucru se întâmplă mai des decât angajații Guvernului Statelor Unite care lucrează în afara granițelor îndrăznesc să o recunoască. Totuși, problema trebuia să fie rezolvată în vreun fel sau altul.

— Înțeleg, dădu Phil din cap pentru a-și consola interlocutorul. Nu ești prima care face acest lucru. Apoi zâmbi. Hai să vorbim despre acest lucru ca să te eliberezi definitiv de povară, în regulă? Acel localnic era o cunoștință de-a ta?

— Da, era o cunoștință, spuse Mary.

Și mai era ceva. Ceva mult mai important. Conversația duse spre o serie de mărturisiri care aveau să-l lase pe Phil împietrit de uimire. Această cunoștință, îl vom numi „Fermecătorul“, lucra, din întâmplare, pentru guvernul țării respective. Pe măsură ce interviul avansa, Mary îi dezvălui lui Phil faptul că, de fapt, Fermecătorul lucra pentru guvernul acelei țări ca agent de informații. Dezvăluirile deveneau tot mai serioase pe măsură ce treceau orele. La sfârșitul celei de-a doua zile, Mary recunoscu faptul că ea și Fermecătorul avuseseră o relație amoroasă.

Phil recunoscu acum situația în care un coordonator de operațiuni CIA de nivel mediu avusese relații intime cu un agent de